

Nr 326.

Av herr **Domö m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lantarbetstidslag.

När Kungl. Maj:t vid 1937 års riksdag framlade sin proposition angående skärpning i väsentliga delar av bestämmelserna i 1936 års lantarbetstidslag, framhölls från högerhåll inom riksdagen att ett genomförande av de föreslagna ändringarna skulle medföra betydande svårigheter för jordbruket.

Erfarenheten under den tid av 1 $\frac{1}{2}$ år, som gått sedan de av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna trädde i kraft, har givit vid handen att de framförda betänkligheterna i huvudsak voro befogade. I vissa fall, särskilt vad beträffar det mindre jordbruket, har det t. o. m. visat sig att ändringen av lagens bestämmelser skapat större svårigheter än man från början trodde sig ha anledning att befara. Under den gångna prövningstiden har det vidare blivit klart att de fördelar för jordbruket, som lagändringens tillskyndare förespeglat jordbrukarna, i betydande mån uteblivit.

Däriigenom att 1:a §:s uttryck »flera än fyra arbetare» vid lagändringen 1937 ersattes med uttrycket »minst tre arbetare» har lagens giltighetsområde blivit betydligt utvidgat. Under lagens bestämmelser ha hänförts även mindre gårdar med exempelvis två fast anställda arbetare och därtill tillfällig arbetskraft, i den mån den senare ansetts motsvara en helårsanställd arbetare. Det torde få anses notoriskt att man vid dylika smärre jordbruksegendomar har svårt att tillämpa ett alltför stelt arbetstidsschema.

Vad beträffar »utearbets»-tiden innebär 1937 års lagändring en nedskärning från i genomsnitt 9 till i genomsnitt 8 timmar per dag och år. Denna begränsning av arbetstiden har medfört att man under tre vintermånader haft att tillgå en arbetstid av allenast 7 timmar per dag (6 timmar på lördag). För den som känner till jordbrukets tidsförluster vid ut- och inryckning m. m. bör det stå klart att en arbetstid av endast 7 timmar per dag ovillkorligen måste medföra en oproportionerligt låg arbetseffekt. Arbetstiden under året i övrigt kan ej heller anses tillräcklig. Vad sommararbetet beträffar är det påtagligt att en längre arbetstid än 54 timmar per vecka är önskvärd för jordbrukets del.

Visserligen skall det medgivas att man vid sådana egendomar, där tillräckligt kapital funnits tillgängligt, kunnat i viss utsträckning neutralisera arbetstidsbegränsningen genom driftens mekanisering. Men vid det stora flertalet egendomar, som omfattas av 1937 års lag, har sådant icke varit möjligt. Arbetstidens nedskärning har där framtvungit ett eftersättande av vissa arbeten, som åtminstone på lång sikt torde komma att sänka jordbrukets produktionsförmåga.

Det största praktiska svårigheterna ha emellertid yppat sig vid tillämpningen av 1937 års beslut om laglig reglering även av djurskötarnas arbetstid.

Inom få arbetsområden torde behovet av arbetstid vara så varierande som vid ladugårdsskötseln. Vid en egendom kan det vara så att ladugårdskarlen är ung, driftig och arbetsduglig; vid en annan gård ombesörjes ladugårdsarbetet av en äldre arbetare, vilken såsom djurskötare beretts en reträttplats. Vid en gård drives ett ansvars- och tidskrävande avelsarbete; vid en annan gård skötes ladugården på ett mera extensivt sätt. Vid en egendom finnas goda mekaniska anordningar för transport av gödsel och fodermedel; vid en annan äro arbetsförhållandena synnerligen tidskrävande.

I lagens arbetstidsbestämmelser tages ingen som helst hänsyn till behovet av varierande arbetstid för djurskötsel. Resultatet härav har blivit att man vid ett betydande antal egendomar måst eftersätta vissa i och för sig befogade arbeten såsom djurens rykt, hygieniska åtgärder, middagsmjölkning m. m.

Djurskötselns inordnande under arbetstidslagstiftningen har också föranlett avsevärda svårigheter, när det gäller anordnande av fridagar för djurskötarna. Vid en daglig arbetstid av 8 timmar 18 minuter uppkommer 1 fridag per tvåveckorsperiod. Vid en daglig arbetstid av 9 timmar blir djurskötaren berättigad till 2 fridagar per tvåveckorsperiod. Det åligger arbetsgivaren att till dessa fridagar anskaffa ersättare för djurskötaren. I många fall, särskilt vid det mindre jordbruket och då 9 timmars arbetsdag måst tillämpas, har det visat sig omöjligt för arbetsgivaren att få lönearbetare att gå såsom ersättare i ladugården i erforderlig utsträckning. Då djuren icke kunnat lämnas utan vård, har följden härav blivit att arbetsgivaren och hans familjemedlemmar, som ofta redan förut varit hårdare pressade av arbete än lönearbetarna, måst träda in som ersättare för djurskötaren vid dennes fridagar utan att därför kunna åtnjuta någon ledighet på annan dag.

Genom kreatursskötselns inordnande under arbetstidslagstiftningen har man åsyftat att förbättra djurskötarnas ställning i arbetstidshänseende. Otvivelaktigt är att åtskilliga djurskötare på grund av lagens bestämmelser fått en kortare arbetsdag. Mera tveksamt är det emellertid om deras ställning därigenom blivit förbättrad. I många fall, särskilt när det gäller äldre arbetare och arbetare vid mindre jordbruk, torde förhållandet vara det motsatta.

Däremot är det alldeles obestridligt att den högst tvivelaktiga förbättringen av djurskötarnas förhållanden skett på bekostnad av en annan samhällsgrupps intressen. Det är bönderna och deras familjemedlemmar, som fått sitta emellan. Då böndernas söner eller andra deras familjemedlemmar nödgats utföra ersättarearbete å sön- och helgdagar samt arbete med kvällsfodring i häststallet m. m. dylikt i sådan utsträckning, att de i många fall fått betydligt mindre fritid än lönearbetarna, är det tämligen naturligt att bondeungdomen på senare tid visat en alltmera ökad benägenhet att lämna jordbruket och istället söka sig arbete inom städernas näringar. Enbart detta förhållande borde utgöra tillräckligt skäl för djurskötselns frigörande från den lagliga arbetstidsbegränsningen.

Vid tillkomsten av 1937 års beslut i lantarbetstidsfrågan framhölls av lagändringens tillskyndare att utsträckningen av lagens giltighetsområde och skärpningen av dess bestämmelser skulle medföra vissa kompenserande för-

delar för jordbrukarna. Då man nu efter halvtannat års praktisk erfarenhet av lagen granskar förhållandena, framstår det klart att det nämnda påståendet icke hållit streck. Jordbrukarna ha hittills icke genom de statliga stödåtgärderna erhållit den ekonomiska kompensation för arbetstidsminskningen, som ställdes i utsikt. Ej heller har djurskötselns inordnande under lagstiftningen medfört någon ökad benägenhet hos lantarbetarna att taga tjänst såsom ladugårdskarlar. Flykten från jordbruket har ej hindrats genom lagändringen; i vissa fall, särskilt vad beträffar bondeungdomen, har den tvärtom påskyndats.

Med framförandet av dessa kritiska synpunkter ha vi icke velat göra gällande att lantarbetstidslagen, då dess provisoriska giltighetstid i höst utlöper, icke bör skänkas fortsatt giltighet. Vi anse tvärtom att starka sociala skäl tala för en laglig reglering även av jordbrukets arbetstid.

Men vi anse å andra sidan att denna reglering av arbetstiden bör vara sådan att den tillgodoser arbetarnas befogade krav på skydd mot oskäligt utnyttjande utan att därför alltför hårt pressa jordbrukets ekonomiska bärighet och dess förmåga att tekniskt anpassa sig efter föreskrifterna. En dylik mera moderat hållning hade enligt vår mening 1936 års lantarbetstidslag vid sin tillkomst.

På grund av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 244 samt istället för en tid av tre år antaga en lag av samma lydelse som lantarbetstidslagen av den 26 juni 1936 i dess ursprungliga lydelse.

Stockholm den 17 april 1939.

Fritiof Domö.

J. B. Johansson.

M. Svensson.

Gustaf Velandér.

Nils Gabrielsson.

Gustaf Tamm.
